

їхню увагу на проблемі забезпечення рівності прав учасників кримінального провадження, їх рівності перед законом і судом, одночасно гарантуючи таким особам забезпечення реалізації прав та інтересів.

Одержано 17.04.2018

УДК 343.1(477)

Дмитро Петрович АЛАДОЧКІН,

курсант групи Ф4-201 ХНУВС

Науковий керівник: доцент кафедри кримінального процесу та організації досудового слідства факультету № 1 ХНУВС кандидат юридичних наук Фоміна Т. Г.

ПРАВОВА ПРИРОДА ПРОЦЕСУАЛЬНОГО КЕРІВНИЦТВА ПРОКУРОРОМ

Чинний Кримінальний процесуальний кодекс України (далі – КПК України) передбачив здійснення процесуального керівництва досудовим розслідуванням прокурором. Діяльність прокурора на стадії досудового розслідування пов'язана із наглядом за додержанням законів під час проведення досудового розслідування у формі процесуального керівництва (п. 3 ч. 1 ст. 2 Закону України «Про прокуратуру», ч. 2 ст. 36 КПК України). У науковій літературі під процесуальним керівництвом розуміють упорядкування досудового розслідування з використанням не внутрішніх організаційно-управлінських повноважень прокурора, які виконуються за межами кримінального судочинства, а специфічних кримінальних процесуальних повноважень владно-розпорядчого характеру, закріплених у ст. 36 КПК України. Це специфічний вид правового керівництва кримінального процесуального спрямування. Він направлений не на організацію праці підлеглих, а на забезпечення повного і неупередженого дослідження обставин кримінального провадження.

Процесуальний керівник спрямовує діяльність слідчого, координує досудове розслідування, щоб згодом ефективно підтримувати державне обвинувачення в суді. Внаслідок цього істотно зростає відповідальність процесуального керівника за якістю та результатом кримінального провадження. Прокурор повинен володіти всією сукупністю доказів, зібраних у кримінальному провадженні, і бути переконаним у їх допустимості, достовірності та законності отримання. Процесуальний керівник має повний доступ до усіх документів, що містяться в матеріалах кримінального провадження. Він має право призначати ревізії та перевірки, приймати процесуальні рішення у випадках, передбачених КПК України, доручати проведення слідчих (розшукових) дій, давати вказівки щодо їх проведення та брати в них участь, а в необхідних випадках особисто проводити їх. Разом з тим, прокурор не повинен виконувати функції слідчого, а лише організовувати процес розслідування кримінального провадження. Процесуальне керівництво прокурором досудовим розслідуванням є ефективним засобом забезпечення законності дій та рішень органів досудового розслідування.

Під час здійснення процесуального керівництва, прокурор реалізує ряд прав та виконує свої обов'язки безпосередньо під час проведення процесуальних дій. Він уповноважений давати рекомендації чи вказівки слідчому, звертати увагу на недоліки допущені під час роботи, проводити самостійно процесуальні дії та обов'язково виступає контролюючою ланкою прийнятих рішень органів досудового розслідування.

Викладене дає підстави дійти висновку, що метою процесуального керівництва прокурором є своєчасний початок кримінального провадження з підстав, визначених законом, та забезпечення всебічного, повного і неупередженого розслідування. Процесуальне керівництво досудовим розслідуванням є напрямом діяльності прокурора, який здійснюється з використанням владно-розпорядчих повноважень з визначення найбільш ефективних напрямів проведення досудового розслідування, активізації зусиль органів досудового розслідування, спрямованих на забезпечення дотримання в процесі розслідування вимог законодавства України.

Одержано 17.04.2018

УДК 343.98

Свєген Олегович ЛАВРІКОВ,

курсант групи Ф1-302 ХНУВС

Науковий керівник: старший викладач кафедри кримінального процесу та організації досудового слідства факультету № 1 ХНУВС кандидат юридичних наук Романюк В. В.

ІСТОРИКО-ПРАВОВІ ПЕРЕДУМОВИ СТАНОВЛЕННЯ ІНСТИТУТУ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ В УКРАЇНІ

В Конституції України закріплено, що Україна є соціальною, демократичною та правовою державою, а забезпечення основоположних прав та свобод людини і громадянина є основним обов'язком держави. Відтак, враховуючи сучасні тенденції розвитку суспільства, актуалізації набуває питання щодо забезпечення прав та свобод на такій стадії кримінального процесу як досудове розслідування, що не є можливим без всебічного та повного дослідження вказаного інституту та визначення його правової природи.

Питання щодо правового регулювання органів досудового розслідування та ефективності їх діяльності завжди були і залишаються предметом дослідження серед багатьох вчених-процесуалістів. Науковий підхід як до реформування системи кримінального судочинства в цілому, так і при визначенні шляхів удосконалення інституту початку досудового розслідування, передбачає звернення до історичного минулого, що дає змогу сформувати комплексне уявлення про багаторічні традиції правотворення, досягнення та цінності національного законодавства, а також об'єктивно оцінити його

недоліки. Початком запровадження та подальшого розвитку інституту досудового розслідування вважається його нормативне закріплення у Статуті кримінального судочинства 1864 року. Даний документ окрім основних положень щодо проведення кримінального судочинства, також передбачав ситуації, пов'язані з початком досудового розслідування та опишував окремі процесуальні дії.

Наступною передумовою становлення інституту досудового розслідування є вдосконалення та подальше нормативне закріплення слідчих апаратів в період становлення радянської влади в Україні. У цей час відбувався бурхливий розвиток слідчих підрозділів і, як наслідок, були сформульовані засади досудового (тоді ще попереднього) розслідування кримінальних проваджень (справ). Чинний Кримінальний процесуальний кодекс України закріпив нову модель кримінальної процесуальної діяльності, а останні зміни до чинного кримінального процесуального закону, зокрема щодо строків досудового розслідування та поява нового учасника кримінального процесу, говорять про значущість інституту досудового розслідування як ключового елементу кримінального процесу взагалі.

Таким чином, можна зробити висновок, що даний інституту пройшов у своєму розвитку три етапи становлення, кожен з яких характеризується своїми особливостями залежно від формації, суспільного ладу та, насамперед, законодавчих змін. Відправною точкою бурхливого розвитку інституту досудового розслідування пов'язують з 1991 роком в наслідок чого у 2012 році було прийнято чинний КПК України. Дана подія знаменувала новий виток розвитку вищезначеного інституту: почалася побудова власного кримінального процесуального законодавства, визначилась власна політика у сфері кримінальних процесуальних відносин, запровадились і продовжують запроваджуватись відповідні реформи у галузі кримінального процесуального законодавства. Сучасне законодавче забезпечення інституту досудового розслідування говорить про певну складність для правоохоронних органів при вирішенні завдань кримінального провадження, тому для їх вирішення відіграє особливу роль законодавча регламентація даного інституту кримінального процесу, що в подальшому буде мати вплив на зміст всієї кримінальної процесуальної діяльності.

Одержано 17.04.2018

УДК 343.1(477)

Максим Володимирович ЯТЛЕНКО,

курсант групи Ф1-303 ХНУВС

Науковий керівник: професор кафедри кримінального процесу

та організації досудового слідства факультету № 1 ХНУВС

кандидат юридичних наук, доцент Бондаренко О. О.

ОКРЕМІ ПИТАННЯ ВДОСКОНАЛЕННЯ ПРОЦЕДУРИ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ

Проблемні питання, пов'язані із здійсненням досудового розслідування, постійно досліджуються як науковцями, так і практиками. Незважаючи на це, законодавцю не завжди вдається своєчасно їх вирішувати. Дедалі частіше допускаються помилки та неврахування певних обставин, що мають суттєве значення для досудового розслідування. Це може призвести до зниження рівня ефективності діяльності органів правопорядку. Аналізуючи положення Кримінального процесуального кодексу України (далі – КПК), можна зіштовхнутися із низкою недоліків, пов'язаних із діяльністю слідчого. Спробуємо окреслити найбільш важливі з них.

По-перше, слід розглянути питання щодо зміни строків досудового розслідування. Відповідні доповнення були внесені до КПК України 3 жовтня 2017 року та набрали чинності 15 березня 2018 року. Згідно до нововведень строк досудового розслідування обчислюється з моменту внесення відомостей про кримінальне правопорушення до Єдиного реєстру досудових розслідувань до дня звернення до суду з обвинувальним актом, клопотанням про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру, клопотанням про звільнення особи від кримінальної відповідальності або до дня ухвалення рішення про закриття кримінального провадження (ч. 1 ст. 219 КПК). У разі закінчення строку досудового розслідування, регламентованого ст. 219 КПК, і неповідомлення жодній особі про підозру кримінальне провадження підлягає закриттю (п. 10. ч. 1 ст. 284 КПК). Так, з одного боку це полегшить роботу слідчого, кількість справ, що перебувають у його провадженні, значно зменшиться, але ж слід згадати про те, що розслідування складних кримінальних правопорушень (наприклад, у сфері економіки) потребує значно більших затрат часу для того, щоб встановити особу підозрюваного. З цього витікає, що кількість осіб, які не будуть притягнуті до кримінальної відповідальності, значно зростає. Також підвищиться рівень латентизації злочинності. Не можна не сказати, що у зацікавлених осіб з'явиться більше можливостей впливати на слідчого та сам процес досудового розслідування. Виходячи з цього, такий хід справ поставить слідчого у певні рамки, він буде намагатися встановити особу за обмежений проміжок часу. У такому разі, думається, будуть втрачені важливі факти, не буде оброблятися необхідний масив інформації, що, в свою чергу, призведе до погіршення рівня розкриття злочинів. Слід погодитися з тим, що необхідно встановити певні часові межі, але ж треба враховувати і особливості кримінальних проваджень.

По-друге, доречно звернути увагу на зміни до КПК щодо порядку залучення експерта. Спостерігається значне ускладнення самої процедури призначення експертизи. Якщо раніше вона проводилася експертом в тому числі за зверненням сторони обвинувачення, то зараз слідчий або прокурор зобов'язані звернутися з клопотанням до слідчого судді, який, в свою чергу, дає доручення експерту на проведення експертизи. Зрозуміло, у такому випадку можна говорити про посилення гарантій захисту прав та законних інтересів сторони захисту, але якою ціною? Вищевказаний порядок залучення експерта до кримінального провадження, на мій погляд, ускладнить процедуру досудового розслідування завдяки наступним факторам: 1) надмірна завантаженість слідчого судді, що може призвести до зниження рівня ефективності виконання ним своїх обов'язків; 2) безпідставне обмеження процесуальної самостійності слідчого; 3) уповільнення самого процесу досудового розслідування.

На мою думку, пояснення законодавця щодо підстав такого нововведення є необґрунтованими. Виникає питання: чим саме ця зміна буде сприяти досудовому розслідуванню? Вважаю, що слід повернути слідчому і прокурору можливість